

European Monitoring Centre
for Drugs and Drug Addiction

ECDC AND EMCDDA GUIDANCE

Tartuntatautien ehkäisy ja seuranta suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa

Yhteenveto

Sen jälkeen kun HIV-epidemia alkoi levitä suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa 1980-luvun puolivälissä, monissa Euroopan maissa on saavutettu merkittävää edistystä näyttöön perustuvien toimien toteuttamisessa tartuntatautien ehkäisemisen ja seurannan osalta suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa. EU:n jäsenvaltiot alkoivat kehittää 1990-luvulla yhteisiä ehkäisyperiaatteita sekä HIV:n ja aidsin että huumeiden ja huumeriippuvuuden aloilla. Kahden viime vuosikymmenen aikana ehkäisy- ja hoitotoimenpiteitä on laajennettu ja tehostettu. Vuotta 2009 koskevien raporttien mukaan yli puolet opioidien ongelmakäyttäjien arvioidusta populaatiosta sai korvaushoitoa, ja monissa maissa on kehitetty neulojen ja ruiskujen vaihto-ohjelmia, joiden kattavuus laajenee koko ajan. Sellaisista maista, joissa on hyvin vakiintuneet seurantajärjestelmät, saadut tiedot osoittavat, että uusien HIV-tartuntojen määrä suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa on vähentynyt huomattavasti useimmissa – mutta ei kaikissa – EU:n jäsenvaltioissa viime vuosikymmenellä.

Euroopassa suonensisäisten huumeiden käyttö on edelleen merkittävä syy saada veriteitse leviäviä ja muita tartuntatauteja, joita ovat esimerkiksi HIV, hepatiitti B ja C, tuberkuloosi, ihon ja pehmytkudosten bakteeri-infektiot ja systeemiset infektiot. Arviot suonensisäisiä huumeita käyttävien määrästä viittaavat siihen, että näiden infektioiden riskiryhmät ovat kaikissa Euroopan maissa huomattavan suuria. Jos infektiota ei hoideta, ne kuormittavat Euroopan maiden terveydenhuoltojärjestelmiä tuntuvasti ja aiheuttavat suurta yksilöllistä kärsimystä. Myös niistä syntyvät hoitokustannukset ovat suuret.

On osoitettu, että käytännöllinen kansanterveyslähtöinen toimintatapa näiden infektioiden ehkäisyssä voi vähentää tehokkaasti veritartuntana välittyvien ja muiden infektioiden leviämistä suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa. Ehkäisy on mielekästä ja tehokasta, jos se toteutetaan asianmukaisesti.

Seitsemän tärkeintä toimenpidesuosituksia

Tässä ECDC:n ja EMCDDA:n yhteisessä näyttöön perustuvassa ohjeistuksessa määritetään hyvä käytäntö tartuntatautien ehkäisyä ja seurantaan varten suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa.

Nämä tärkeimmät toimenpidesuosituksukset perustuvat vankimpaan saatavilla olevaan näyttöön, asiantuntijoiden näkemykseen sekä EU:ssa ja Euroopan talousalueella sovellettavaan parhaaseen käytäntöön. Seuraavilla toimenpiteillä ja niiden yhdistelmillä saavutetaan paras mahdollinen ehkäisyteho:

Key intervention components Tärkeimmät toimenpiteet

Käyttövälineet: Puhtaiden pistosvälineiden (mm. steriilien neulojen ja ruiskujen) tarjoaminen käyttäjille laillisesti, ilmaiseksi ja riittävässä määrin osana monipuolisia haittojen vähentämiseen, neuvontaan ja hoitoon tähtäviä ohjelmia.

Rokotukset: A- ja B-hepatiitti, jäykkäkouristus, influenssa ja etenkin HIV-positiivisille käyttäjille pneumokokki.

Huumeriippuvuuden hoito: Opioidikorvaushoito ja muut tehokkaat huumeriippuvuuden hoitomuodot.

Testaus: Vapaaehtoisia, luottamuksellisia ja suostumukseen perustuvia HIV- ja HCV-testejä (rokottamattomille HBV) ja muita infektio-testejä, kuten TB, on tarjottava säännöllisesti, ja potilaat on lähetettävä tarvittaessa hoitoon.

Tartuntatautien hoito: Viruslääkehoito kliinisten indikaatioiden perusteella käyttäjille, joilla on HIV-, B-hepatiitti- tai C-hepatiittitartunta. Tuberkuloosihoito aktiivista tuberkuloosia sairastaville. Tuberkuloosin ehkäisy-lääkettä tulee harkita niille, joilla on latentti tuberkuloosi. Muita tartuntatauteja tulee hoitaa kliinisten indikaatioiden mukaisesti.

Terveyden edistäminen: Terveyden edistämässä keskitytään huumeiden käytön ja seksuaaliterveyden (mukaan luettuna kondomin käyttö) riskien vähentämiseen sekä tautien ehkäisyyn, testaamiseen ja hoitoon.

Kohdennetut palvelut: Palveluja tulee yhdistellä, järjestää ja tuottaa käyttäjien tarpeiden ja paikallisten olosuhteiden mukaan esimerkiksi tarjoamalla päihdehoitoa, haittojen vähentämistä, terveysneuvontaa ja testausta etsivinä palveluina ja palvelupisteissä sekä ohjaamalla käyttäjiä tarpeen mukaan perusterveydenhoidon ja erikoissairaanhoidon palveluihin.

Yhteisvaikutusten saavuttaminen: tärkeimpien toimenpiteiden yhdistely

Tuoreet tutkimukset ja onnistuneista ehkäisyohjelmista saatu kokemus osoittavat, että monipuolisten ja tehokkaiden interventiotoimenpiteiden tarjoaminen samoissa ympäristöissä on hyödyllistä ja että asiakkaiden tarpeiden mukaan yhdistettyjen toimenpiteiden tarjoamisella saadaan suurin mahdollinen vaikutus infektioiden ehkäisyssä.

Kohderyhmä

Tämä ohjeistus on tarkoitettu päätöksentekijöiden tueksi Euroopassa, kun ne suunnittelevat asianmukaisia, näyttöön perustuvia, käytännöllisiä ja järkevästi suunniteltuja kansanterveydellisiä toimintamalleja infektioiden ehkäisyyn ja seurantaan suonensisäisiä huumeita käyttävien keskuudessa. Ohjeistus on tarkoitettu kansanterveysläähtöisten ohjelmien suunnittelijoille ja päätöksentekijöille, jotka työskentelevät tartuntatautien, yleisen kansanterveyden, riippuvuuksien, mielenterveyshoidon, sosiaalipalveluiden ja huumausainevalvonnan aloilla kansallisella ja alueellisella tasolla.

Tämä ohjeistus on yhdenmukainen nykyisten EU:n laajuisten huumausainevalvontaa ja tartuntatauteja koskevien periaatteiden kanssa. Ohjeistus tukee niitä, ja sen tavoitteena on antaa kattava yhteenveto parhaasta nykytietämyksestä tällä alalla ja laajentaa aiempaa työtä siten, että siihen sisällytetään myös tärkeimpien interventiotoimien yhdisteleminen. Ohjeistus perustuu myös kansanterveys- ja ihmisoikeusperiaatteiden ydinarvoihin, joiden tulisi ohjata ehkäisy- ja seurantapalvelujen tarjoamista.

Näyttöön perustuva kansanterveydellinen ohjeistus

Tämän ohjeistuksen kannalta oleelliset tutkimustulokset on käsitelty ja arvioitu käyttäen näyttöön perustuvan lääketieteen periaatteita, jotka on muokattu kansanterveydelliseen toimintaympäristöön. Ohjeistuksen laatimiseksi on arvioitu korkeatasoista tieteellistä näyttöä kattavasti, ja tuloksiin on yhdistetty asiantuntijatietoa sekä hyötyjä ja haittoja koskevia ohjeita. Tässä asiakirjassa ehdotettujen tärkeimpien interventiotoimien laatimisessa on hyödynnetty myös parhaita käytäntöjä ja käyttäjien mielipiteitä.

Kansallinen yhteistyö

Kansallinen ja paikallinen yhteistyö sekä eri toimialojen välinen koordinointi on edellytys tärkeimpien interventiotimien tehokkaalle toteuttamiselle. Myös kansallisen yhteisymmärryksen ja yhteisesti sovittujen tavoitteiden luominen on olennaisen tärkeää interventioiden onnistuneen toteuttamisen kannalta. Eri alojen toimijoiden tulisi sopia tavoitteet yhdessä, ja siinä erityisen tärkeä merkitys on suonensisäisiä huumeita käyttävien ihmisten keskuudessa toimivilla tahoilla.

Kansallisen tilanteen mukaan räätälöidyt toimet

Jotta voidaan varmistaa, että interventiotimet palvelevat parhaiten suonensisäisiä huumeita käyttäviä ja edistävät tartuntatautien ehkäisyä ja seuranta, käytössä on oltava huumeiden ongelmakäytön ja tartuntojen tehokas valvontajärjestelmä kansallisella ja alueellisella tasolla. Toteutettuja toimia on seurattava ja arvioitava jatkuvasti niiden tulosten, vaikutuksen, merkityksellisyyden ja kattavuuden kannalta. Asianmukaisiin huumeidenkäytön ja tartuntatautien valvontajärjestelmiin sijoittaminen on tarpeellista ja kustannustehokasta.

Näyttö osoittaa, että aiempaa kattavammat neulojen ja ruiskujen vaihto-ohjelmat ja suonensisäisten huumeiden käyttäjien opioidikorvaushoito ovat tehokkaampia kuin vähemmän kattavat ohjelmat. Tavoitteena tulisi olla varmistaa, että tarjotut palvelut vastaavat paikallista tarvetta ja kysyntää. Jos neulojen ja ruiskujen vaihto-ohjelma ei vastaa kysyntää tai jos huumehoitoon joutuu jonottamaan, se viittaa siihen, että ehkäisy on tehotonta.